

Finanse publiczne i prawo finansowe - wprowadzenie

---

dr Agata Kłosińska

Plan zajęć

1. Pojęcie finansów publicznych
2. Finanse publiczne a finanse prywatne
3. Funkcje finansów publicznych
4. Pojęcie prawa finansowego
5. Działy prawa finansowego
6. Związki prawa finansowego z innymi gałęziami prawa

Pojęcie finansów publicznych

Pojęcie finansów

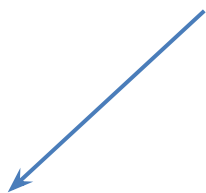

łac. *finire*

- zakończenie sprawy o zapłatę orzeczeniem sędziego,
- samo świadczenie, ustalone takim orzeczeniem.
- świadczenie dokonywane w postaci pieniężnej.

Finanse publiczne

---

zjawiska
związane z
gromadzeniem i
wydatkowaniem
przez różne
podmioty
środków
pieniężnych

Sensu largo:

Własność publiczna= własność przynależna podmiotom publicznym (sektora publicznego) (państwo, samorząd terytorialny, przedsiębiorstwa , banki państwowe/samorządowe)

Sensu stricto:

Własność publiczna= własność jednostek posiadających status podmiotów prawa publicznego (państwo, j.s.t., zakłady publiczne)

Finanse publiczne- definicje

---

1. Zjawisko ekonomiczne związane z mechanizmem podziału dochodu narodowego poprzez **gromadzenie dochodów** i **dokonywanie wydatków** przez podmioty publiczne (prof. W. Wójtowicz)
2. Zasoby pieniężne, operacje tymi zasobami oraz normy prawne je regulujące (Prof. C. Kosikowski)
3. Prawo regulujące funkcjonowanie finansów publicznych

Pojęcie finansów publicznych w Konstytucji RP

„Finanse publiczne” to tytuł Rozdziału X Konstytucji RP, ale nie jest ono w nim zdefiniowane.

Art. 216 ust. 1 Konstytucji RP

Środki finansowe na cele publiczne są gromadzone i wydatkowane w sposób określony w ustawie

Pojęcie finansów publicznych w ustawie o finansach publicznych

---

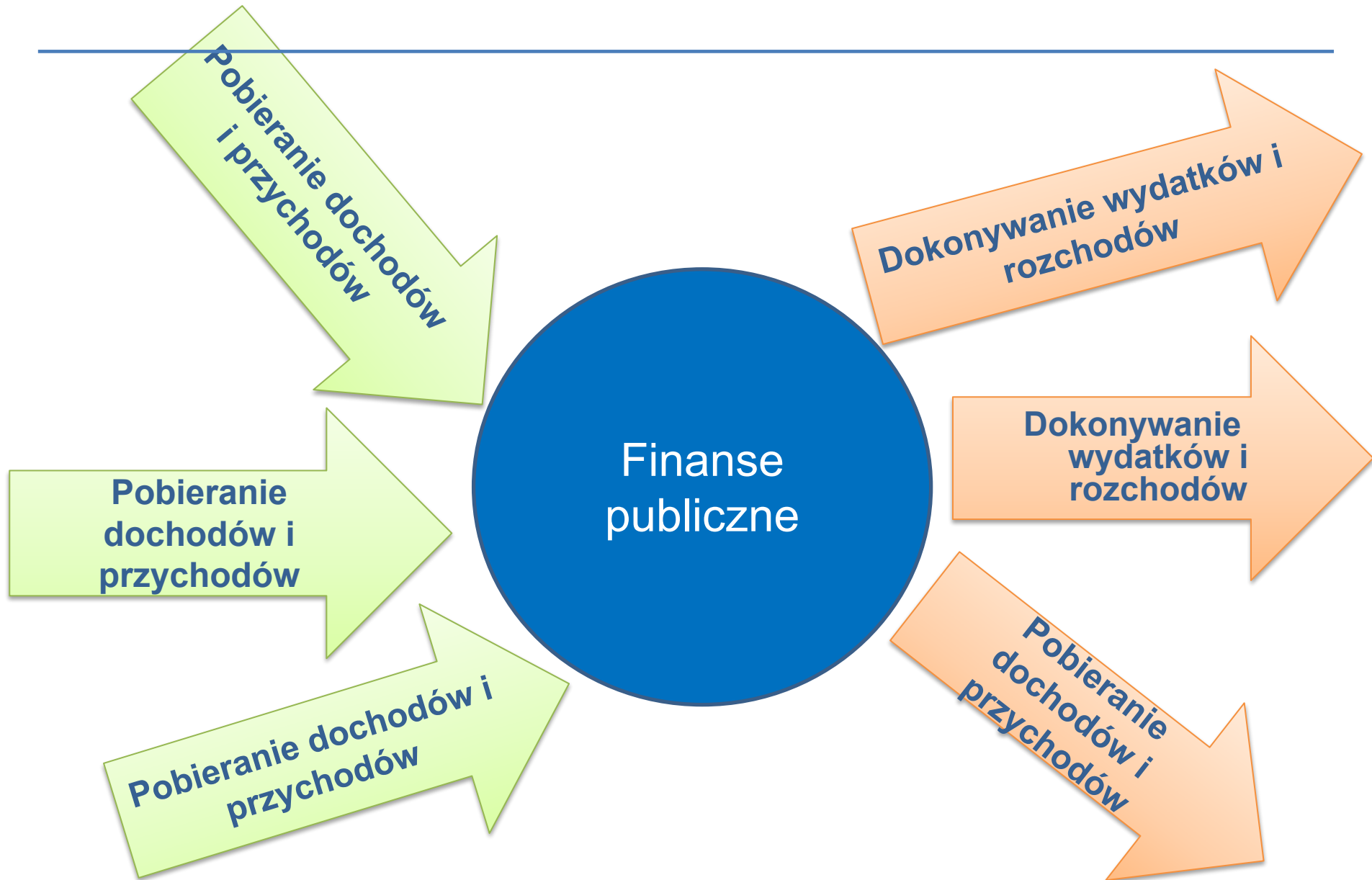
Art. 3

Finanse publiczne obejmują procesy związane z **gromadzeniem** środków publicznych oraz ich **rozdysponowywaniem** (...)

Dwustronny i pieniężny charakter

Działalność finansowa

- Proces polegający na **gromadzeniu** środków pieniężnych oraz ich **wydatkowaniu**
- **Może być prowadzona przez:**
  - podmioty prywatne
  - podmioty prawa publicznego

Finanse publiczne a finanse prywatne

Finanse publiczne	Kryterium	Finanse prywatne
Jednostki sektora finansów publicznych	Podmiotu prowadzącego działalność	Podmioty prywatne sensu stricto (osoby fiz., gospodarstwa domowe) Przedsiębiorstwa i banki państwowe Podmioty grupowe (stowarzyszenia, fundacje, kościoły)
Interes publiczny	interesu	Interes jednostki (prywatny)
Optymalne zaspokajanie potrzeb publicznych	celu	Osiąganie i maksymalizacja zysku
Tworzone w oparciu o władztwo finansowe podmiotu publicznego	Charakteru gromadzenia środków	Powstają na podstawie czynności cywilnoprawnych

Finanse publiczne	kryterium	Finanse prywatne
Są jawne art. 33 u.f.p.	Jawności	Objęte sferą prywatności Art.. 47 Konstytucji RP
Scentralizowane	Zarządzania	Zindywidualizowane
30-60% PKB, ale nieporównywalnie większy wpływ na procesy społeczne i gospodarcze	Zakres	Nieporównywalnie mniejszy wpływ na procesy społeczne i gospodarcze

Funkcje finansów publicznych

= zadania jakie stawia się przed nimi w kształtowaniu stosunków społecznych.

W doktrynie wskazuje się na 4 podstawowe funkcje finansów publicznych

1. Funkcja fiskalna
2. Funkcja stymulacyjna
3. Funkcja redystrybucyjna
4. Funkcja informacyjno-kontrolna

Funkcja fiskalna (alokacyjna)

- Funkcja podstawowa
- Wiąże się z pobieraniem i gromadzeniem środków pieniężnych przez państwo po to, aby realizować zadania, które państwo ma do spełnienia.
- Polega na dążeniu do gromadzenia dochodów do budżetów publicznych wystarczających na realizację ustawowych zadań publicznych

Funkcja redystrybucyjna (rozdzielcza)

- Celowe, świadome wykorzystywanie instytucji prawno-finansowych do powtórnego podziału tworzonego w państwie produktu krajowego brutto.
- Realizowane są w ten sposób przyjęte założenia polityki finansowej państwa
- Odzwierciedla dwustronny charakter finansów publicznych

Funkcja stymulacyjna

Związana z oddziaływaniem na poszczególne podmioty za pomocą obietnic korzyści finansowych (np. ulgi podatkowe) lub zagrożeń dolegliwościami finansowymi (np. odsetki związane z nieterminową realizacją zobowiązań publicznoprawnych)

Np. specjalne strefy ekonomiczne, zwiększenie pomocy publicznej itp., zwiększenie podatków, zmniejszenie podatków.

Funkcja informacyjno-kontrolna

- Funkcja uboczna
- W warunkach gospodarki centralnie sterowanej funkcja ta miała wyraźnie kontrolny charakter
- Obecnie: charakter informacyjno-ewidencyjny
- Polega na sygnalizowaniu pozytywnych i negatywnych wyników procesów gospodarczych
- Statystyczne, rachunkowe ewidencjonowanie przebiegu zdarzeń ekonomicznych
- Dostarczone informacje stanowią podstawę podejmowania decyzji przez organy władzy i administracji finansowej

Pojęcie i charakter prawa finansowego

Przyczyny trudności w sformułowaniu definicji:

- Różnorodność materii regulowanej przez prawo finansowe
- Zmieniający się charakter ingerencji podmiotów prawa publicznego w sferę życia gospodarczego
- Wyodrębnianie poszczególnych dziedzin w ramach prawa finansowego

2 grupy definicji

1. **Prawo finansowe *sensu largo***

reguluje wszelkie kwestie- ustrojowe, materialnoprawne, proceduralne- dotyczące stosunków finansowych.

Obejmuje:

prawo budżetowe, daninowe, reguluje zasady wydatków podmiotów prawa publicznego, prawo dotyczące ustroju pieniężnego, publiczne prawo bankowe, dewizowe, prawo dotyczące systemu ubezpieczeń społecznych i wynagrodzeń sfery budżetowej oraz zasad funkcjonowania podmiotów należących do sektora finansów publicznych.

2 grupy definicji

2. Prawo finansowe *sensu stricto*

Obejmuje jedynie te regulacje, które bezpośrednio dotyczą finansów państwa i samorządu terytorialnego, czyli odnoszą się do publicznej działalności finansowej.

3. Negacja jednolitego pojęcia prawa finansowego

Należy odrębnie traktować poszczególne dziedziny prawa (prawo budżetowe, podatkowe, celne, dewizowe, bankowe) ze względu na:

- Różnorodność aktów prawnych regulujących te dziedziny
- Autonomiczność
- Różny stopień powiązania z innymi dziedzinami prawa

- Prawo finansowe- jest gałęzią prawa publicznego, która reguluje prowadzenie przez podmioty prawa publicznego działalności finansowej.
- Zasady oraz instytucje utworzone i funkcjonujące na podstawie obowiązujących w danym państwie, w określonym czasie norm prawa finansowego tworzą system prawa finansowego

Prawo publiczne a prawo prywatne?

Publicznoprawny charakter prawa finansowego

- oparte jest na **władztwie finansowym** podmiotów prawa publicznego (państwa i samorządu)
- możliwość zastosowania przymusu państwowego
- ochronie podlega interes publiczny
- relacja podporządkowania pomiędzy stronami

- W jakich formach organizacyjnych działają organy i instytucje publiczne?
- W jakim trybie mogą wydatkować publiczne środki?
- Jak są określane kierunki wydatków państwowych i poszczególnych podmiotów sektora publicznego?
- Kto ustala wydatki jednostek publicznych?
- Kto je kontroluje?
- Jakie są rodzaje dochodów publicznych?
- Jak się je gromadzi?

- Jakie zdarzenia są przedmiotem opodatkowania?
- Jak powstają i wygasają zobowiązania podatkowe?
- Jak Skarb Państwa i samorząd terytorialny zaciągają zobowiązania i spłacają długi?
- Jak udzielają gwarancji?

Prawo budżetowe

**Prawo dochodów
publicznych
(podatki, opłaty,
cła)**

**Prawo
finansowe**

**Publiczne prawo
bankowe**

Prawo dewizowe

Zakres prawa budżetowego

Zagadnienia ustrojowe i proceduralne związane z kompetencjami organów państwa i samorządu w zakresie przygotowywania i uchwalania budżetu , określania jego treści, wykonywania i kontroli budżetu.

Zakres prawa dochodów publicznych

Ze względu na różnorodny charakter dochodów publicznych można wyodrębnić:

- prawo podatkowe
- prawo dotyczące innych rodzajów dochodów (np. ceł, opłat)

Zakres prawa bankowego

Dwojaki charakter regulacji prawnych w ramach prawa bankowego

- a) Regulacje dotyczące czynności i umów bankowych- charakter cywilnoprawny- są częścią prawa prywatnego
- b) Regulacje dotyczące form prawnych finansowania banków, ich kompetencji, funkcji w gospodarce, zagadnienia związane z bezpieczeństwem obrotu i nadzorem bankowym- **mają charakter publicznoprawny.**

Zakres prawa dewizowego

- Reguluje dokonywanie czynności z użyciem zagranicznych środków płatniczych i innych wartości uznawanych za dewizowe
- Charakter publicznoprawny, oparte jest na władztwie finansowym.

Prawo finansowe a inne gałęzie prawa

Prawo konstytucyjne	<ul style="list-style-type: none"> -Rozdział X Konstytucji RP- Finanse publiczne -W Konstytucji zawarty jest zespół zasad i standardów w dziedzinie finansów publicznych, który zastępuje brak części ogólnej prawa finansowego -ustrój NBP, prawo dewizowe (waluta) -Konstytucja normuje ustrój terytorialny państwa (budżety j.s.t)
Prawo administracyjne	<ul style="list-style-type: none"> - Inny rodzaj regulowanej materii -Wspólne instytucje ustrojowe -Wspólne organy -Oparcie postępowania w sprawach finansowych na modelu postępowania administracyjnego

Prawo cywilne	<ul style="list-style-type: none"> -Prawo podatkowe ingeruje w konstytucyjne prawo własności -Zasadniczo większość należności podatkowych jest związana z czynnościami prawa cywilnego -Prawo finansowe posługuje się instytucjami wywodzącymi się z prawa cywilnego (zagadnienie autonomii prawa finansowego) -Stosunek cywilnoprawny zakłada równorzędną pozycję prawną uczestników. W stosunkach prawnofinansowych występuje przymus.
Prawo pracy	<ul style="list-style-type: none"> -Finansowanie płac pracowników zatrudnionych w jednostkach państwowych (tzw. wydatki sztywne) -Zasiłki dla bezrobotnych i inne należności, np tzw. becikowe-jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka
Prawo karne	<p>Niektóre naruszenia norm prawnofinansowych uznane są za przestępstwa i podlegają sankcjom karnym. Przedmiot przestępstwa musi być określony w powiązaniu z normami prawa finansowego</p> <ul style="list-style-type: none"> -ustawa Kodeks Karny Skarbowy

Podsumowanie

1. Pojęcie finansów publicznych
2. Finanse publiczne a finanse prywatne
3. Funkcje finansów publicznych
4. Pojęcie prawa finansowego
5. Działy prawa finansowego
6. Związki prawa finansowego z innymi gałęziami prawa